

Justitiedepartementets diariernr:
Ju2017/01226/L2

Justitiedepartementet
Enheten för familjerätt och allmän
förmögenhetsrätt
103 33 Stockholm

Yttrande över betänkandet **Se barnet!** (SOU 2017:6)

Inledande synpunkter

Utredningen har gjort ett mycket gediget arbete och betänkandet innehåller en välskriven och lättillgänglig genomgång både av den utvärdering som gjorts och av den lagstiftning som berörs.

Hovrätten instämmer till stora delar i de överväganden som utredningen gjort rörande behovet av konkreta lagändringar. Särskilt positiv är hovrätten till förslagen som avser vårdnadsfrågor – dvs. att interimistiska vårdnadsbeslut ska få meddelas endast om det finns särskilda skäl och att domstolen ska kunna döma till gemensam vårdnad även om båda föräldrarna motsätter sig det – samt förslagen som innebär att fokus sätts på barnets behov i stället för föräldrarnas samarbetsförmåga och att barnets åsikter eller inställning ska klargöras så långt möjligt. Hovrätten är även positiv till att ersättningsskyldigheten för rättegångskostnader i verkställighetsärenden ska kunna bestämmas efter vad som är skäligt, även om en sådan reglering i viss mån minskar förutsebarheten i rättstillämpningen.

Hovrätten har emellertid vissa invändningar, vilka utvecklas i det följande. Dessa rör främst det statistiska underlag som utvärderingen av 2006 års vårdnadsreform bygger på och den konsekvensanalys som utredningen gjort. Slutligen har hovrätten vissa synpunkter på den föreslagna lagtexten.

Det statistiska underlaget för utvärderingen av 2006 års vårdnadsreform

Utredningens utvärdering av 2006 års vårdnadsreform bygger på innehållet i 139 vårdnadsdomar från landets tingsrätter, oklart hur många från varje tingsrätt och om alla tingsrätter är representerade i det slutliga underlaget. Detta framstår – som utredningen själv framhåller – som ett alltför begränsat underlag för att tillåta några säkrare slutsatser beträffande många av de frågeställningar som utvärderingen avser. En synpunkt som gör sig än starkare gällande i de delar där utvärderingen krävt att underlaget begränsas ytterligare, såsom i avsnitt 7.2.19 där en uppdelning i åldersgrupper innebär att respektive åldersgrupp omfattar endast 57, 51 och 48 tingsrättsdomar.

Krav på informationssamtal som huvudregel

Hovrätten är i grunden positiv till det krav på deltagande i informationssamtal – med möjlighet till undantag i vissa situationer – som utredningen föreslår. Hovrätten anser emellertid att det bör noga övervägas om ett sådant krav ska ställas då frågor om vårdnad, boende och umgänge uppkommer eller blir tvistiga i ett redan pågående mål. Dels kan kravet på informationssamtal i denna situation förväntas medföra en rad praktiska problem för den handläggande domstolen, dels torde informationssamtal ha störst effekt när de hålls innan det att föräldrarna är motparter i ett pågående mål vid domstol.

Hovrätten anser vidare att frågan om hur ett krav på informationssamtal förhåller sig till rätten till en domstolsprövning inom skälig tid i artikel 6.1 i Europakonventionen bör övervägas närmare. Frågan är avgörande för i vilken utsträckning ett krav på informationssamtal kan upprätthållas men behandlas trots det kortfattat i avsnitt 9.5.2, samtidigt som det i avsnitt 4.3 framhålls att även relativt korta dröjsmål under processen i mål om vårdnad, boende eller umgänge kan strida mot artikel 6.1.

Tiden för vårdnads-, boende- och umgängesutredningar får inte sättas längre än fyra månader

Hovrätten är i grunden positiv till den föreslagna ändringen. Hovrätten vill emellertid framhålla att den förutsätter att man försäkras sig om att kommu-

nerna har de resurser som krävs för att slutföra utredningarna inom angiven tid. Resultatet av den föreslagna ändringen riskerar i annat fall att bli en i praktiken urholkad reglering.

Ekonomiska konsekvenser av utredningens förslag

Informationssamtal

Utredningen utgår ifrån att införandet av ett krav på informationssamtal kommer att leda till 10-30 procent färre tvister i domstol. Något egentligt underlag för detta antagande presenteras inte.

Hovrätten ifrågasätter om inte antagandet är väl optimistiskt. Hovrätten vill dessutom framhålla att de tvister som kan komma att undvikas genom informationssamtal sannolikt till stor del kan förväntas vara sådana som annars hade löst sig genom en överenskommelse mellan parterna efter kortare handläggning i tingsrätten, dvs. tvister som medför lägre kostnader för domstolarna än det genomsnittliga familjemålet. Sammantaget innebär detta att hovrätten är tveksam till om ett krav på informationssamtal kan förväntas medföra minskade kostnader för domstolarna i den storleksordning som utredningen funnit.

I enlighet med det sagda anser hovrätten även att utredningens bedömning att ett krav på informationssamtal inte kommer att medföra några ökade kostnader för kommunerna kan ifrågasättas. Hovrättens uppfattning är alltså att ett krav på informationssamtal – om samtalen ska ges ett meningsfullt innehåll – kan förväntas medföra ökade kostnader för kommunerna.

Tidsgräns för vårdnads-, boende- och umgängesutredningar

I utredningens övergripande undersökning av genomförda utredningar var den genomsnittliga tiden för att genomföra en utredning drygt fem månader. Utredningen har också närmare granskat 30 slumpmässigt utvalda mål för att se hur lång utredningstiden i enskilda utredningar var. I drygt hälften av målen där utredningstiden gick att utläsa var denna mellan sex och tolv månader.

Den föreslagna tidsgränsen kommer alltså att innebära att en majoritet av alla utredningar måste genomföras på kortare tid än vad som nu är fallet. Det framstår som i hög grad sannolikt att detta kommer att medföra ökade kostnader för kommunerna, något som inte alls kommenteras i betänkandets konsekvensanalys.

Hovrätten vill i sammanhanget särskilt påtala att det enligt hovrättens erfarenhet är stora skillnader mellan kommunerna i fråga om hur lång tid det tar att genomföra utredningar. För de enskilda kommuner som idag har längst handläggningstider kan den föreslagna tidsgränsen därför förväntas medföra stora kostnadsökningar.

Synpunkter på föreslagen lagtext

14 kap. 5 § tredje stycket äktenskapsbalken

Hovrätten anser att det direkt av hänvisningen till bestämmelsen i 6 kap. 16 a § föräldrabalken bör framgå att denna avser ett krav på informationssamtal och är tillämplig endast när föräldrarna inte är överens.

6 kap. 10 d § andra stycket föräldrabalken

Av den inledande meningen framgår endast att var och en som uppfyller de krav som följer i resterande del av stycket får utses till tillfällig vårdnadshavare. Hovrätten anser därför att den inledande meningen bör utgå. En exemplifiering av vilka personkategorier som främst är tänkta att utses till tillfällig vårdnadshavare kan i stället göras i förarbetena.

6 kap. 17 § andra stycket föräldrabalken

Syftet med den föreslagna forumbestämmelsen är bl.a. att det direkt av lag ska framgå en behörig domstol där varken barn eller förälder med skyddade personuppgifter har sitt boende. Bestämmelsen reglerar emellertid inte situationen att uppgifter om barnets och en förälders folkbokföring är sekretessbelagda samtidigt som den andra föräldern bor utomlands. Bestämmelserna får i en sådan situation till följd att målet endast kan prövas där barnet och den i

Sverige boende föräldern har sin hemvist. Hovrätten anser att forumbestämmelsen bör kompletteras så att Stockholms tingsrätt även i nu nämnda situation blir behörig att pröva målet.

6 kap. 17 a § tredje stycket föräldrabalken

Samma synpunkter som beträffande den föreslagna forumbestämmelsen i 6 kap. 17 § andra stycket föräldrabalken gör sig gällande även här. Hovrätten anser att bestämmelsen bör kompletteras så att socialnämnderna i samtliga kommuner blir behöriga att pröva avtal om vårdnad, boende och umgänge även när uppgifter om barnets och en förälders folkbokföring är sekretessbelagda samtidigt som den andra föräldern bor utomlands.

7 kap. 12 § andra stycket föräldrabalken

Samma synpunkter som beträffande den föreslagna forumbestämmelsen i 6 kap. 17 § andra stycket föräldrabalken gör sig gällande även här. Hovrätten anser att bestämmelsen bör kompletteras så att Stockholms tingsrätt blir behörig att pröva målet även när uppgift om en förälders folkbokföring är sekretessbelagd samtidigt som den andra föräldern bor utomlands.

21 kap. 1 § tredje stycket föräldrabalken

Samma synpunkter som beträffande den föreslagna forumbestämmelsen i 6 kap. 17 § andra stycket föräldrabalken gör sig gällande även här. Hovrätten anser att bestämmelsen bör kompletteras så att Stockholms tingsrätt blir behörig att pröva ärendet även när uppgifter om barnets och en förälders folkbokföring är sekretessbelagda samtidigt som den andra föräldern bor utomlands.

Detta yttrande har beslutats av hovrättsråden Lena Serrander, Anette Ohlsson och Karin Kjellgren samt tf. hovrättsassessorn Max Stille (referent).

Lena Serrander

Max Stille